

KONČNO!

»Glasne zahteve, velika kampanja in poudarjanje samo enega od eksodusov, ki so se zgodili v Istri to stoletje in prihajajo iz Italije, so posledica predolgega molka v Sloveniji in na Hrvaškem o grehah iz preteklosti«. Tako je med drugim dejal znani hrvaški istrski pisatelj in publicist Milan Rakovac na javni tribuni, ki sta jo priredila v Kopru v četrtek, 20. maja, Kulturni klub Istra iz Kopra in Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.

Izvajanjem pisatelja Rakovca moramo vsekakor pritrditi, saj je molk, ki ga je omenil na javni tribuni, zares nerazumljiv in tudi neopravičljiv. Končno se je torej v tem pogledu nekaj spremenilo!

Že leta in leta je v Italiji, zlasti v Trstu, v teku poskus kriminalizacije Slovencev na splošno, in nas Primorcev še posebej, zaradi »fojb« med drugo svetovno vojno in tik po njej. Na ta poskus gotovo nismo do zdaj ne tu ne v Sloveniji ustrezno in primerno odgovorili.

Čez tri dobre mesece bo poteklo natančno pol stoletja od kapitulacije in razsula italijanske vojske in starejši imamo še živo pred očmi žalostno in bedno sliko, ko so se trume povečini lačnih in raztrganih vojakov brez vsakršnega reda umikali v notranjost države, v večnem strahu, da ne padejo v roke nemškimi vojakom. Tedaj pa je jasno in glasno prišla v naših krajih do izraza in se udejanila velika solidarnost. Deležni so je bili umikajoči se italijanski vojaki. Naši ljudje so jim pomagali, kakor in kolikor so le mogli: v hrani, obleki in obutvi ter jim zlasti dajali natančne informacije o postojankah, kjer so bili nemški vojaki.

Obstaja, seveda, tudi vprašanje »fojb«, ki ga nismo nikdar zanikali in ki smo ga vedno obsodili. To vprašanje pa gotovo nima tistih razsežnosti, kot jih prikazujejo ljudje, ki s tem problemom špekulirajo, ne meneč se za pieteto in išoč druge interese. V ostalem neizpodbitno drži, da so v jame tedaj metali tudi Slovenci in Hrvati in ne samo Italijane.

V zadnjih letih pa je v teku pri nas nova kampanja, tista namreč, ki jo je imel v mislih pisatelj Rakovac. Dejstvo je, da je eden

DRAGO LEGIŠA

Ivo Jevnikar, glavni kandidat Ssk za deželo na junijskih volitvah

Plebiscit za zajamčeno zastopstvo

Ivo Jevnikar je že vrsto let aktiven član v stranki Slovenske skupnosti in vedno prisoten tam, kjer je treba zagovarjati naše manjšinske pravice tako na krajevni kot tudi deželni, vsedržavni in mednarodni ravni. Več let je deželni tajnik stranke, zadnjih šest mesecev pa je tudi postal deželni svetovalec po odstopu Bojana Brezigarja.

Kandidatu Ssk smo postavili nekaj vprašanj o možnostih, da stranka Slovenske skupnosti ponovno izvoli svetovalca v deželni svet FJK, o vzrokih, zaradi katerih ni prišlo do volilne povezave s kako večjo stranko in o predvidevanjih za te volitve.

Kako ocenjujete potek te volilne kampanje in na kolikšno zanimanje so naleteli kandidati Slovenske skupnosti?

Na splošno je letošnja volilna kampanja v naših krajih manj živahna, ker so stranke in njihovi aktivisti v težavah zaradi izredne moralne in politične krize, ki jo preživlja Italija. Slovenska skupnost pa je pri tem izjema. Če je kdo pred časom pisal, da gremo Slovenci na volitve vdani v usodo in poparjeno, se je zmotil. V težki volilni boj smo šli odločno in z jasno zavestjo o tem, kakšna je naša dolžnost. Ljudem ne skrivamo dejstva, da mora Ssk podvojiti svoje glasove na Tržaškem, če naj ohrani deželnega svetovalca. Mirno smo tudi povedali, kaj tvegamo zaradi večinskih elementov v novem volilnem zakonu za pokrajino. Vtis imam, da sta geslo: »Podvojiti moramo glasove« in pa vprašanje: »Mar nas ni 13.000?« veliko učinkovitejši od poziva k »utrditvi« naše prisotnosti, ki je bil včasih običajen. Zdaj je jasno, da bodo izidi odvisni prav od vsakogar izmed nas. Kljub krivičnim volilnim zakonom lahko potrdimo svoje zastopstvo, če to želimo.

Ljudje so zelo dobro odgovorili že na poziv na podpisovanje kandidatnih list. Zbrati v dobrem tednu 2.900 overovljenih podpisov, v naših razmerah ni preprosta zadeva, pa smo bili sami presenečeni, s kakšno zavestjo o krivic, ki nam preti, in s kakšnim odporom do škandalov vsedržavnih strank in šikaniranja naše narodne skupnosti so podpisovali tako zvesti volivci kot novi obrazi.

Tudi sestava kandidatnih list odraža voljo po enotnosti in po samostojnosti. Med našimi kandidati so nekatera izmed najlepših imen naše kulture, našega javnega dela, našega športa, tu so predstavniki poklicev, šole, gospodarstva, mladih.

Odziv med ljudmi je torej dober, ne smemo pa si delati utvar, da z našimi volilnimi pobudami in slovenskimi sredstvi množičnega obveščanja dosežemo vse rojake. Že v preteklosti, še lani, smo bili neprijetno presenečeni ob ugotavljanju, da zgrešeno integriranje v večinski sistem, sredstva množičnega obveščanja, vsedržavno javno mnenje »nosijo« s sabo tudi nas in da marsikdo bolj valovi z vsedržavnimi »trendi« kot z domačimi problemi in lastno skupnostjo. Ravno zato je toliko bolj potrebno, da iščemo osebnih stikov z vsemi našimi ljudmi. Mnogim je treba dopovedati, da je v sedanjem položaju najboljši izraz protesta in nezadovoljstva glas za slovensko listo.

Za sabo imate približno šest mesecev izkušenj kot deželni svetovalec. Kaj bi povedali o tem obdobju?

Zadnji del deželne zakonodajne del je močno občutil bližanje volitev, po drugi strani pa krizo v državi. Zato ozračje ni bilo več tako delovno, kot bi si človek želel. Dolgoročnejši perspektiv ni bilo, napovedane reforme

Vprašanja je postavila
Helena Jovanovič

Razveseljiva vest iz Rima

Ukrep ministrstva za šolstvo zamrznjen

Iz Rima je prišla v teh dneh zelo razveseljiva vest, da je ministrski odlok o združitvi slovenskih šol na Goriškem zamrznjen do nadaljnjega. Gre za zelo sporni odlok, ki je pred časom zelo razburil slovensko javnost na Goriškem. Šlo je za to, da so hoteli iz slovenskega učiteljskega »Simon Gregorčič« v Gorici napraviti samo odsek klasičnega liceja-gimnazije »Primož Trubar«. Vest je takoj sprožila dvodnevno stavko slovenskih šol na Goriškem in silno ostre reakcije vseh slovenskih ustanov in posebno še Sindikata slovenske šole. V pismu vsem odgovornim javnim ustanovam so stavkajoči zahtevali preklic tega odloka.

Zaslugo za preklic spornega odloka šolskega ministrstva ima tudi slovenski senator, univ. prof. Darko Bratina, ki se je v Rimu takoj potem, ko je za vso zadevo izvedel iz Gorice, povezal s svojimi kolegi in bil sprejet na šolskem ministrstvu. Sprejela ga je ministrica za šolstvo g. Rosa Russo Jervolino in se z njim zadržala v kratkem pogovoru. Sledil je preklic spornega odloka o združevanju slovenskih šol in tudi jasen namig ministrstva deželnemu šolskemu skrbniku, da se morajo na deželni ravni rešiti tudi vsi drugi problemi slovenskih šol, kar preprosteje povedano pomeni, da se mora končno urediti tudi

osamosvojitve slovenskega oddelka tehničnega zavoda »Galilei« v Gorici.

Prof. Bratina mi je v pogovoru povedal, da se mora za tako hitro posredovanje zahvaliti predvsem svojemu kolegu Flaminiju Piccoliju, ki je pokazal za slovensko problematiko šol veliko razumevanja in takojšnjo pripravljenost posredovanja. Vsekakor je slovenska šolska problematika na Goriškem širšega in globljega pomena za našo narodno skupnost in je zato dobrodošla javna tribuna, ki jo pripravljajo o tej problematiki ob koncu tedna v Gorici. O tem poročamo na drugem mestu.

Jurij Paljk

RADIO TRST A

Plebiscit za zajamčeno zastopstvo

■ ČETRTEK, 27. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Obtoženci 2. tržaškega procesa; 10.00 Poročila; 11.30 Rado Murnik: »Vesele iz mojega dnevnika«; 12.00 Moja srečanja z ljudmi v stiski. Pripravlja Jan-ko Bohak; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Četrtekova srečanja: »Vaš Pepi in papači«, prof. Kosovel piše iz zapora.

■ PETEK, 28. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Okno na Arbat. Pripravila Martina Kafol; 10.00 Poročila; 11.30 Rado Murnik: »Vesele iz mojega dnevnika«; 12.00 Alpe-Jadran; 12.30 Slovenska lahka glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Iz preteklosti v sedanost. Pripravila Vlado Klemše; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Barvna šahovnica«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ SOBOTA, 29. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.00 Bujanje himalajskih hudournikov; 10.00 Poročila; 10.10 Koncert v Cankarjevem domu v Ljubljani; 12.00 Ta rozajinski glas — Oddaja iz Rezijske; 12.45 Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Ciril Zlobec: »Italijanska srečanja slovenskega pesnika«; 16.00 Šaljivo — resno; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Mala scena: »Ob srebrni reki«. Izbor izseljeniške proze, ki ga je pripravila Zora Tavčar.

■ NEDELJA, 30. maja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojnu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Zlata Jurin: »V rekordnem času okoli sveta«; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Ob srebrni reki«. Izbor izseljeniške proze, ki ga je pripravila Zora Tavčar; 17.30 Šport in glasba.

■ PONEDELJEK, 31. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.10 Jugoslavija po letu 1945; 8.55 15 minut z...; 9.10 »Ljubi... me ljubi«. (Mima Kapelj); 10.00 Poročila; 11.30 Rado Murnik: »Vesele iz mojega dnevnika«; 12.00 Kamen in sonce (egiptovski dnevnik); 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Glasbene pravljice; 15.00 Nikoli ni prepozno za učenje; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ TOREK, 1. junija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Zvočna rototarnica, glasovi in zanimivosti iz radijskega arhiva; 10.00 Poročila; 11.30 Rado Murnik: »Vesele iz mojega dnevnika«; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Aleksij Pregarc: »Črni galebi«.

■ SREDA, 2. junija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev; 10.00 Poročila; 11.30 Rado Murnik: »Vesele iz mojega dnevnika«; 12.00 Male skrbi — veliko veselje; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

deželne uprave pa so bile bolj nakazane kot izpeljane. Kljub temu sem se zavzel za več zadev, ki so pomembne za našo skupnost — od zajamčenega zastopstva slovenskih izseljencev v pristojni deželni ustanovi do omejitev težkih vinkulacij na Krasu, od Tržaškega Lloydja do višarske žičnice, od slovenske televizije do reforme deželne statuta. Tu bi lahko bil seznam dolg, saj se vsak dan kaj dogaja, slovenski deželni svetovalec pa ima dolžnost, da temu sledi in prispeva pogled ali pa zahteve manjšine. Kolega Brezigar pa je pred tem ob ostali mrzlični dejavnosti v deželnem svetu med drugim bistveno pripomogel k odobritvi zakona o prispevkih za slovenske kulturne ustanove in pa zakona o razvoju Krasa. Ob tem je treba omeniti vse ostalo življenje, ki se odvija ob uradnem delu v deželnem svetu, končno pa tudi delo, ki sem ga lahko — spričo začasne »polne politične zaposlitve« — opravljal kot deželni tajnik Ssk. Živimo namreč v zelo pomembnem in intenzivnem času, saj je bilo zadnjih šest mesecev v znamenju ne samo volitev in volilnih reform, temveč tudi dela za skupni zaščitni zakonski predlog, spremljanja pogovorov med Italijo in Slovenijo, organizacijske krepitve Slovenske skupnosti z bolj poudarjenim strokovnim delom, tiskom, nagovarjanjem rojakov, ki so imeli prej tudi pridržke glede obstoja in dela Ssk.

Po spodletelih poskusih za volilno povezavo s katero od večjih strank je bilo marsikje slišati kritike na račun Ssk, češ da je njena krivda, če do tega ni prišlo. Bi morda še enkrat razložili potek dogodkov?

Najprej je treba poudariti, da je volilna zakonodaja, ki nam grozi z izključitvijo iz deželne sveta po 29

letih dela za naše narodne pravice in interese naših ljudi ter za konstruktivne odnose med večino in manjšino, hudo krivična. Krivično je tudi določilo o možnosti povezav, saj se je v bistvu izkazalo, da je slovenska stranka za večino drugih strank, zlasti v Trstu, nadležna. Mimo dobre volje posameznikov ostaja dejstvo, da je interes strank, ki zbirajo tudi slovenske glasove, prikazati slovensko stranko kot sicer »delno« simpatično stranko, ki pa nima nobene možnosti za izvolitev lastnih zastopnikov. Rade bi jo imele za »rezervoar« zavednih slovenskih glasov, iz katerega bi lahko črpale...

Samostojno politično nastopanje je spet izziv

Neodvisni sonosilec liste Slovenske skupnosti za deželne volitve v videmskem okrožju prof. Marino Vertovec je o svoji kandidaturi izjavil:

»Nekega dne pade berlinski zid. V Sloveniji je v duši iščočih ljudi padel že mnoga mnoga leta prej. Govoriti o razrednem povezovanju, o skupnem boju na temelju propadlih in lažnih idealov nima več smisla. Samostojno politično nastopanje postane spet izziv. Istočasno pa to ne pomeni zavračanja naše preteklosti, našega upora, naše vsestranske rasti kot zamejske skupnosti in kot naroda: pomeni nekaj drugega, pomeni, da gradimo novo, neobremenjeno prihodnost kot svobodni ljudje, kot člani naše skupnosti, kot pripadniki naše ga naroda.«

Kronika dogodkov je znana in je nima smisla obnavljati. Povezava s Ssk je bila kljub vsej časovni stiski eminentno politična in moralna izbira. Politične so bile izbire tako krščanskih demokratov, ki se niso želeli sploh pogajati zaradi nacionalistične nastojenosti dela članstva, kot Demokratične stranke levice, ki je raje izbrala povezavo z republikanci, kot stranke komunistične prenoje, ki je o povezavi razpravljala že na dan vlaganja simbolov in izjav o povezavah, a jo je podredila politični povezavi s to stranko.

Kolikšne so po Vaših ugotovitvah dejanske možnosti za ponovno izvolitev svetovalca Ssk v deželni svet tudi z novo volilno zakonodajo, ki znatno povišuje volilni prag na 13.000 glasov v enem samem volilnem okrožju?

Ponovna izvolitev je težka, ne pa nemogoča naloga. O tem sem že prej nekaj povedal. Naša šibkost na volitvah je delno odvisna od krivične zakonodaje, delno od razcepljenosti naše manjšine.

Med ljudmi pa je velika želja po enotnosti in po preokretu tudi v naši manjšinski politiki. Nadalje so naši ljudje navelični korupcije in demagogije. Razočarani so nad razkrojem socialistične stranke, nad razkolom bivše KPI itd. »Avtosuspenzije« jih ne zadovoljujejo. Spričo orjaških sprememb v Evropi in v Italiji je marsikaj možno. Zakaj bi ne bilo možno, da se glavnina naših ljudi opredeli za samostojno slovensko politično pot, za premostitev razlik in skupno delo?

Kakorkoli pa bodo šle volitve, se moramo zavedati, da gre tokrat tudi za plebiscit za zajamčeno zastopstvo. Naša stranka je vso kampanjo uglašila na to temo. Krajno, vsedržavno in matično javnost želimo opozoriti na nujnost, da Italija v okviru volilnih reform zagotovi slovenski manjšini zajamčena mesta v vseh izvoljenih telesih. Drugače nas bodo povsod izrinili, saj v »čistem« večinskem sistemu ni prostora za manjšino. Zahtevo po zajamčenem zastopstvu pa je treba podkrepiti z glasovi, saj resolucije in pobožne želje niso dovolj. Krepko število glasov je tehtna osnova za pogajanja z oblastmi, a tudi matična Slovenija se bo lahko na razgovorih Golob-Berlinguer sklicevala na množično zahtevo po zastopstvu. In še to: ko se bo obnovila razprava o zaščitnem zakonu, bo pomembno tudi število glasov na območjih, ki jih je, recimo, Maccanico osnutek izključeval iz zaščitnih predelov: v Podgori, tržaškem in goriškem mestnem jedru, Benečiji, Kanalski dolini itd. Zato ni noben glas za Slovensko skupnost »izgubljen«, nasprotno: gre za pomembno naložbo, saj se bodo naša prizadevanja za enakopravnost in naravni razvoj nadaljevala tudi po 6. juniju!

KONČNO!

glavnih argumentov, s katerim nastopajo vodilni tržaški politiki, kako naj optanti in drugi prebežniki iz Istre spet postanejo lastniki svojih nekdanjih nepremičnin. V tej zvezi so vrgli v javnost geslo »odkupimo si spet Istro!«. Sledile so znane zahteve ob pogajanjih za tako imenovani Osim II, prav zdaj pa niti več ne skrivajo zahteve po ponovni priključitvi Istre, Reke in Dalmacije Italiji.

Tudi na to kampanjo, ki dosega višek ob vsakih volitvah — in teh v Italiji ni malo — Slovenici nismo dozdalej odgovorili tako, kot bi se spodobilo. Hvaležni moramo zato biti obema organi-

zacijama v Kopru, ki sta se prvi pošteno lotili tega vprašanja. Z navajanjem zgodovinskih dejstev sta opozorili široko javnost, da obstajajo v Istri tudi drugi eksodusi in ne samo tisti, o katerem govorijo in pišejo v Italiji. Gre zlasti za eksodus po prvi svetovni vojni, ki ni zajel le Istre, temveč vso Primorsko, in v tej zvezi so bili na javni tribuni v Kopru navedeni zanimivi podatki.

Po tej poti je treba seveda nadaljevati; ne zato, da bi razmere poslabšali ali zaostri odnose med prizadetimi narodi, temveč zato, ker je treba resnično končno pogledati v oči. Ali ne pravimo, da nas le resnica more osvoboditi?

Dr. Ebner, južnotirolski poslanec v italijanskem parlamentu

Za večinski sistem s korekturami za manjšine

Dr. Michl Ebner, predstavnik Južnotirolske ljudske stranke v italijanskem parlamentu, je že večkrat dokazal naklonjenost naši narodnostni skupnosti. V svoji glasovalni izjavi v poslanski zbornici je nedavno tudi odločno posegel v korist slovenske manjšine. Zasedanje je neposredno prenašala radiotelevizija (Rai). Poslancu Ebnerju smo postavili nekaj vprašanj v zvezi z manjšinsko problematiko. Za odgovore se mu lepo zahvaljujemo.

Poslanec Michl Ebner

Kako si razlagate dejstvo, da predsednik vlade v svojem programskem govoru ni niti z besedico omenil vprašanja narodnih manjšin?

Mislim, da je tega krivo predvsem pomanjkljivo poznavanje problema, ne pa pomanjkanje občutljivosti. Manjšinskega vprašanja preprosto ne pozna. Ne verjamem pa, da je predsednik proti zaščiti narodnostnih skupnosti.

Zakaj predsednik ni smatral za potrebno povabiti parlamentarcev jezikovnih manjšin na pogovore o sestavi nove vlade?

Ker je po mojem mnenju napačno tolmačil 92. člen ustave. Tako je sam predsednik vlade odločil, s kom bo govoril. Srečal se je s strankami, ne pa s parlamentarnimi predstavništvi. Lahko tudi sprejmemo dejstvo, da je govoril s strankami, vendar pa bi moral predsednik upoštevati tudi manjšinsko stvarnost.

Kaj menite o večinskem volilnem sistemu glede na koristi in pričakovanja narodnih manjšin na splošno in južnotirolskega ljudstva še posebej?

Večinskemu sistemu ne moremo biti načelno nasprotni. Med drugim obstajajo tudi korekture za manjšine kot na primer za Ladince v pokrajinskem svetu v Bocnu, za francosko zastopstvo v Dolini Aosti, za nemško manjšino na Danskem in obratno za dansko v Nemčiji, če naj navedem le

nekaj primerov. Upoštevati je torej treba politično stabilnost in jo uskladiti z jamstvi za narodnostne manjšine.

Kako gledate na prihodnost Evrope, zlasti kar zadeva usodo manjšinskih narodnih skupnosti?

Samo, če bo Evropa postala Evropa dežel in narodov, bo imela velike možnosti za razvoj. V nasprotnem primeru — če bo le skupek tako imenovanih »narodnih držav« — pa bo imela hude težave.

Kaj bi svetovali voditeljem Slovenske skupnosti glede na hudo preizkušnjo, ki jo preživlja ta politična organizacija Slovencev v Italiji tudi zaradi novega deželnega volilnega zakona?

Naj vztrajajo, z upanjem, da se bo v prihodnosti pokazala vsaj minimalna občutljivost za slovensko manjšino. Že res, da je nujno preprečiti preveliko drobnjakarstvo v izvoljenih telesih, vendar se zaradi tega ne smejo prezreti zakonite koristi ter potreba po zaščiti in ohranitvi manjšin v Italiji. Ni dovolj dajati načelnih izjav o jamstvih za verske manjšine, kot na primer judovske in muslimanske skupnosti v Italiji, hkrati pa to zanikati pripadnikom različnih narodnosti, ki živijo v miru in sožitju v tej državi že več rodov.

Uspeh politike zbliževanja

Od Slovenske skupnosti smo prejeli naslednje tiskovno poročilo, ki ga objavljamo.

(Ur.)

Krepitev sodelovanja med slovenskimi in italijanskimi šolami v devinsko-nabrežinski občini je že obrodila lepe uspehe, saj je danes čisto naravno, da si izmenjujejo izkušnje in skupno organizirajo razne kulturne, poučne ali športne pobude. To je po mnenju Vere Tute — Ban, odbornice SSK v občini, najvidnejši in najbolj stvarni uspeh politike zbliževanja in medsebojnega razumevanja, ki ga vodi SSK v občini, kjer pa na žalost desničarske sile postajajo iz dneva v dan glasnejše in skušajo zavrteti kolo zgodovine nazaj v

Zbiranje podpisov za naše pravice

Na sedežu Slovenske skupnosti v Trstu sta konec prejšnjega tedna deželni tajnik in svetovalec stranke Ivo Jevnikar ter pokrajinski tajnik Martin Breclj obrazložila pomen peticije, naslovljene na predsednika poslanske zbornice in senata. V peticiji je predvsem izražena želja, da bi »parlament sprejel posebna določila, ki naj predvidevajo mehanizme za zagotavljanje zastopstva slovenske manjšine v državnih, deželnih in krajevnih izvoljenih telesih« in tudi »da bi se pristojne parlamentarne komisije v tej zvezi posvetovale z delegacijo podpisnikov te peticije«. Podpise zbirajo v Tržaški knjigarni, v knjigarni pri Fortunatu in ob raznih volilnih pobudah Slovenske skupnosti. Pole s podpisi bodo izročili v torek, 1. junija. Na sliki: (z leve) M. Breclj, I. Jevnikar in A. Terčon med predstavitvijo pobude (foto D. Križmančič)

Prej na Koroškem zdaj pri nas

Na sobotnem deželnem zborovanju Enotne liste na Trati pri Borovljah na Koroškem, ki je bilo posvečeno razpravi o samostojnem volilnem nastopu na prihodnjih deželnozborskih volitvah, je spregovoril tudi deželni tajnik in deželni svetovalec Slovenske skupnosti Ivo Jevnikar. Skupno s strankinim deželnim predsednikom Marjanom Terpinom je prinesel pozdrav primorskih Slovencev, delegate Enotne liste pa je tudi podrobno seznanil s pripravami na pokrajinske in deželne volitve 6. junija. Če se

Enotna lista bori za to, da bi dosegla spremembo krivične volilne zakonodaje in torej možnost za zastopstvo koroških Slovencev v deželnem zboru, smo Slovenci v Furlaniji-Juljski krajini doživeli poslabšanje volilne zakonodaje z uvajanjem novih vstopnih pragov in elementov večinskega sistema brez istočasnih jamstev za zastopstvo narodnih manjšin, je poudaril predstavnik SSK. Opisal je prizadevanje za prodor načela o zajamčenem zastopstvu v okviru široke volilne preosnove, ki se pripravlja v Italiji.

Pri tem je Jevnikar izpodbil nekatere pomisleke proti samostojnemu slovenskemu političnemu nastopu, ki se v zelo podobnih različicah pojavljajo tako na Primorskem kot na Koroškem. Gre za domnevni strah pred »ge-tizacijo« manjšine, pred »koncem pluralizma« znotraj narodne skupnosti ali celo pred »bosanskimi sindromi«. Vsa tradicija samostojnega političnega nastopanja pa priča o vse drugačnem duhu, je podčrtal deželni tajnik SSK, ki se je zavzel za to, da tako v Italiji kot v Avstriji z odmevno volilno kampanjo, zlasti pa s težo glasov, podkrepimo zahtevo po zajamčenem zastopstvu, brez katerega bi bila v spremenjenem volilnem ustroju vsa družba obubožana zaradi odsotnosti slovenskega prispevka k demokratičnemu reševanju skupnih problemov.

čase ostrega soočanja pripadnikov obeh narodnosti.

O problemih kmetijstva, okolja in razlašanja naše zemlje pa je na srečanju v Medji vasi spregovoril Lojze Debelis, predsednik Kmečke zveze in kandidat na deželnih in pokrajinskih volitvah na listah Slovenske skupnosti. Zbrani volivci so pazljivo poslušali tudi izvajanja pokrajinskega tajnika Martina Breclja in aktivno posegli v razpravo, iz katere je izšla zahteva, da italijanski parlament že enkrat odobri zaščito za našo manjšino in da ji omogoči zagotovljeno zastopstvo v vseh voljenih organih, kot je to že urejeno v Sloveniji za italijansko in madžarsko manjšino.

Dve desetletji celodnevne pouka na proseški šoli »F. Levstik«

Tako je bilo na proslavi ob 20-letnici celodnevne pouka na proseški srednji šoli »Fran Levstik« (foto D. Križmančič)

Bivši in sedanji dijaki srednje šole »Fran Levstik« s Proseka so se v soboto, 22. t.m., srečali v domačem Kulturnem domu, kjer je bila prijetna proslava ob 20-letnici celodnevne pouka. Pravzaprav so na Proseku in Kontovelu praznovali kar dve obletnici: natanko pred 200 leti so namreč domačini prvič zaprosili oblasti za šolo v slovenskem jeziku.

Spored, ki so ga pripravili dijaki za to priložnost, je bil prijeten, zanimiv in pester. Obsegal je glasbene točke in recitacije, otroci pa so pripravili tudi krajšo igrico z naslovom »Utrinek iz življenja Ivana Nabergoja«, domačina ki je bil v drugi polovici prejšnjega stoletja svetovalec v tržaškem občinskem svetu in se je vztrajno boril za uveljavljanje slovenskega šolstva in za samostojen slovenski šolski okraj. Proslavo je zaključil nastop zbora bivših dijakov šole »Fran Levstik«, ki je izvedel nekaj narodnih pesmi naših avtorjev. Zbor je pripravil ravnatelj šole Humbert Mamolo.

Sploh je bilo na Proseku in Kontovelu živahno v soboto ves dan, saj so bili v dopoldanskih urah na sporedu tudi štafetni tek ter košarkarsko in odbojgarsko srečanje. Tudi temu športnemu

delu prireditve je sledilo veliko ljudi.

Za počastitev 20-letnice celodnevne pouka šole »Fran Levstik« je ravnatelj Humbert Mamolo pripravil tudi obsežno brošuro, ki je vsebinsko zelo bogata in vsebuje tudi zanimivo in dragoceno dokumentarno in fotografsko gradivo. Pravzaprav gre že za pravo knjigo, saj obsega kar 240 strani. Pri oblikovanju brošure so sodelovali profesorji in učenci proseške srednje šole.

»Pri osnovanju celodnevne šole smo vedno poudarjali narodnostno vzgojo ob spoštovanju drugih narodnosti in kultur,« je v svojem uvodu napisal prof. Mamolo. »Za določeno vizijo o vzgoji in nekaterih vrednotah, kot so obramba proti tihi asimilaciji, napačnemu nacionalizmu, za uresničevanje načel spoštovanja, sodelovanja in vzajemnosti med različnimi, za nacionalno enakopravnost in skrb za naš narodnostni razvoj, moramo biti pripravljeni tudi na tveganje in na nasprotovanje. Zavzemali smo se za šolo, ki bi v polni meri uveljavila individualizacijo in bi postavila učenca v dejavno vlogo oziroma razvijala otrokovo osebnost v skladu z njegovimi sposobnostmi... Ce-

lodnevna šola naj bi iskala poleg razširjenega vzgojno-izobraževalnega načrtovanja tudi nove odnose, ki nastajajo med šolo in okoljem ter ob posredovanju temeljnih znanj načrtno in sistematično spodbujala in usposabljala učence tudi za samostojno učenje...«

Knjiga je zanimiva za tiste, ki so obiskovali srednjo šolo na Proseku, njihove starše in sploh vse, ki jim je pri srcu usoda sleherne naše šole. Brošura vsebuje veliko podatkov in sega nazaj v zgodovino, od leta 1793, ko so Prosečani in Kontovelci zaprosili oblasti, da bi dobili šolo v domačem kraju, do prizadevanj in pomembnega dela občinskega svetovalca, domačina Ivana Nabergoja. Posebno poglavje je posvečeno dogodkom po drugi svetovni vojni, podrobno pa je seveda opisanih in dokumentiranih zadnjih 20 let življenja šole na Proseku. V brošuri so tudi sezname vseh ravnateljev, učencev, profesorjev in neučnega osebja, ki so v tem obdobju bili na šoli, seveda pa najdemo še razne druge zanimive podatke. Nekaj je tudi prispevkov današnjih in nekdanjih dijakov srednje šole »Fran Levstik« in pa ponatisi raznih časopisnih člankov. Brošura je torej dragocen dokument o življenju ene naših slovenskih šol na Tržaškem, ki dokazuje optimizem in življenjsko voljo naše narodnostne skupnosti na teh tleh.

(hj)

V organizaciji
Mladinske sekcije Ssk

Srečanje mladih manjšinskih predstavnikov v Trstu

Mladinska sekcija Slovenske skupnosti prireja v Trstu konec tega tedna dvodnevno srečanje s sovrstniki iz Južne Tirolske in Doline Aoste, ki pripadajo nemški in francoski manjšini v Italiji. Gostje bodo v Trst prispeli v petek, 28. maja. Najprej je na sporedu uradno srečanje s predstavniki Ms Ssk, nato pa okrogla miza na temo: »Manjšine, večine in mladi — Politika za mlade pripadnike narodnostnih manjšin v Italiji«. Sodelovali bodo člani Mladinske sekcije Slovenske skupnosti in Slovenskega kulturnega kluba ter njihovi sovrstniki, ki pripadajo organizacijam Junge Generation in der SVP in Südtiroler Jugendring (Južna Tirolska) ter Jeunesse Valdôtaine (Dolina Aosta).

V soboto, 29. maja, pa bodo mladi gostje obiskali sedež deželne svetovalec, kjer jih bo sprejel deželni tajnik in svetovalec Slovenske skupnosti Ivo Jevnikar. Sledila bo tiskovna konferenca, na kateri bodo organizatorji obrazložili časnikarjem pomen in potek srečanja.

V nedeljo, 30. maja, bosta stopila na skupno življenjsko pot naš sodelavec dr. Edi Košuta in dr. Ada Močnik. Uredništvo in uprava Novega lista jima želita obilo sreče in zadovoljstva.

Živahna »mala olimpijada« v Trstu

Prizor z otroške olimpijade na Stadionu 1. maj

(foto S. Ferrari)

Organizatorji so lahko upravičeno zadovoljni s potekom in uspehom osnovnošolske olimpijade Športne šole Trst. Ekipni zmagovalci na tem srečanju so bili učenci od Sv. Ivana, ki so zmagali v vseh disciplinah, od planinstva do šaha, atletike in igre Med dvema ognjema. Sklepni dan te olimpijade »v malem« je bil v soboto, 22. maja, na stadionu 1. maj v Trstu. Prvič so del bremena za organizacijo tega tekmovanja, ki zahteva veliko napora in dela, prevzele tudi posamezne šole. Olimpijade se je udeležilo okrog 250 otrok.

Prof. dr. Stanislav Soban, dolgoletni šolnik, javni delavec in zašluzni spremljevalec slovenskega življenja v zamejstvu, je letošnji nagrajenec Sklada Dušana Černeta.

To je odbor Sklada soglasno sklenil z utemeljitvijo, ki bo podana med slovesno podelitvijo nagrade.

Svečanost bo v **ponedeljek, 31. maja, ob 20.30** v Peterlinovi dvorani v Trstu, Donizettijeva 3.

Sklad Dušana Černeta obstaja od leta 1975, v spomin na tedaj umrlega slovenskega javnega in kulturnega delavca, časnikarja na postaji Radio Trst A. Nagrade iz Sklada se vsako leto podeljujejo organizacijam ali posameznikom, katerih delo je zaslužno za rast slovenske skupnosti, v duhu demokracije in s spoštovanjem do krščanskih vrednot.

Občni zbor Zveze slovenskih kulturnih društev

»Kultura: temelj identitete, moč dialoga«

V Gorici je v soboto, 22. maja, bil v sejni dvorani goriškega pokrajinskega sveta 29. redni občni zbor Zveze slovenskih kulturnih društev. Občni zbor je imel naslov »Kultura: temelj identitete, moč dialoga«.

Občnega zbora se je udeležilo približno dvesto delegatov iz nad sedemdeset v Zvezo včlanjenih slovenskih kulturnih društev iz tržaške, videmske in goriške pokrajine.

Uvodno poročilo o delovanju, uspehih in težavah Zveze je podal dosednji predsednik Ace Mermolja, področna poročila pa Jole Namor za videmsko pokrajino - Beneško Slovenijo, Rudi Pavšič za Goriško in Nives Košuta za tržaško območje. Iz vseh poročil je bilo razvidno, s katerimi težavami se slovenska kulturna društva najbolj srečujejo pri svojem delu v teh za Italijo tako kriznih časih; našteji so vse: od denarnih težav do italijanskega vse bolj naraščajočega nacionalizma in nerazumevanja gospodarstvenikov za kulturo, kateremu smo prav v zadnjem času najbolj priče. Obenem pa smo lahko slišali obilo podatkov o opravljenem delu na področju slovenske kulture v zamejstvu, ki temelji večinoma na prostovoljni in zato neplačani bazi. Zvezi slovenskih kulturnih društev gre namreč velika zasluga za ohranjanje marsikaterega slovenskega kulturnega društva, ki bi sicer brez njene pomoči ugasnilo.

Prav tega se je dotaknil v svojem lepem in večkrat tudi zelo stvarnem in zato bolečem govoru predsednik Zveze Ace Mermolja, ki je med drugim dejal, kako je prepričan, da danes ne bi govorili več o Slovencih, če ne bi bilo Trubarja, Prešerna in vseh tistih, ki so se zapisali slovenskemu jeziku in njegovemu ohranjanju.

Posnetek z občnega zbora ZSKD v Gorici

(foto S. Ferrari)

nju. Kot vodilo in smer delovanja Zveze za prihodnost je Ace Mermolja ponudil kulturo dialoga in še dejal, da je slovenska manjšina lahko izjemna komunikacijska centrala. Ko je govoril o tem, ni pozabil povedati tudi tega, da se moramo zamejski Slovenci vedno bolj opirati samo na lastne sile in ne smemo pričakovati nobenih daril od nikogar. Nadaljeval je še: »Kot Zveza vztrajamo pri kvaliteti, vztrajamo pri pomenu identitete, vztrajamo pri kulturi dialoga in pretokov med različnimi kulturnimi stvarnostmi.« Najdlje se je predsednik Zveze slovenskih kulturnih društev v Italiji še obrnil na gospodarstvenike in jih posvaril, da je gotovo usodna zmot, če pozabijo na slovensko tradicijo v brezimnih tržiščih. V govoru se je z zaupanjem ozrl v bodočnost in dejal, da moramo vanjo verjeti, če hočemo še naprej uspešno delovati. Rekel je tudi, da se morajo vse slovenske kulturne in gospodarske zveze med seboj povezovati in združevati sile. Svoj poseg je Ace Mer-

molja zaključil s spominom na strahotno vojno v Bosni in Hercegovini, ki nas vse hromi pri vsakdanjem delu in pozval vse delegate na občnem zboru, naj se ne ustrašijo življenja, ki je pred nami.

Za njim so podali svoja poročila Rudi Pavšič, Jole Namor in Nives Košuta. Sledila je debata, v kateri se je še najbolj videlo, kje zamejsko kulturo najbolj žulijo problemi in težave. ZSKD namreč pokriva celotno zamejstvo in ima okrog 5000 članov, kar je zelo velika številka. Med debato je prišlo na dan, da je treba nadaljevati po začrtani poti, četudi kakih posebno novih idej in tudi odmevnih posegov, ki bi na tak ali drugačen način zahtevali korenite spremembe, ni bilo. Dejansko je res, da se je s padcem berlinskega zidu in uvedbo demokratičnega parlamenta v Sloveniji veliko spremenilo in se te spremembe kažejo tudi v zamejstvu, za nekatere so bolj boleče, za druge pa veliko manj.

Pred začetkom 29. občnega zbora ZSKD so zapela Sovodenjska dekleta in takoj nato so podelili že tradicionalna priznanja ZSKD, ki so jih letos prejeli: Zlati krog z zvezdo za življenjsko delo so dobili Kiljan Ferluga, Vilko Fajt, Dario Lovriha, Oskar Kjuder, Milan Pernarčič in Ivan Petejan, Zlati krog za požrtvovalnost so prejeli Nori Jerič, Stojan Petaros in Luisa Sher ter Zlati krog za izjemne dosežke pa dvojezični vrtec iz Špetra v Benečiji, mladinska gledališka skupina Briški grič iz Števerjana in kulturno društvo Grad od Banov pri Trstu.

Udeleženci občnega zbora ZSKD so se spomnili na pokojno in zaslužno kulturno delavko ZSKD Nadjo Kriščak, ki je preminula v lanskem letu. O njej in njenem delu je spregovorila Breda Pahor.

29. občni zbor ZSKD se je zaključil z izvolitvijo glavnega odbora, ki se bo moral čimprej sestati, da bo iz svojih vrst izvolil novo vodstvo. To bo imelo pred seboj težko nalogo ohranjanja in utrjevanja slovenske besede med zamejci.

Na občni zbor ZSKD iz Slovenije nista prišla niti minister za kulturo in niti ne sekretar za Slovenstvo po svetu, kar je, milo rečeno, vzbudilo med prisotnimi nemalo začudenja.

(jupa)

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Milan Kleč

VSEGA JE KRIVA
MARJANA DERŽAJ

Režija Dušan Mlakar

V četrtek, 3. junija, ob 20. uri

Po predstavi, ob 22. uri,
PRIJATELJSKO SREČANJE
OB ZAKLJUČKU SEZONE

Prisrčno vabljeni!

Organizatorji sprejemajo dela
do 21. junijaMednarodni slikarski
natečaj »Podobe
iz Nadiških dolin«

Društvo beneških likovnih umetnikov prireja XIV. mednarodni slikarski natečaj na temo »Podobe iz Nadiških dolin«. V Beneški galeriji v Špetru v videmski pokrajini so v ponedeljek, 24. maja, že začeli z žigosanjem platen za vse tiste, ki se želijo udeležiti natečaja. Delo na zgoraj omenjeno temo morajo slikarji izročiti do vključno 21. junija ob 19. uri.

Mednarodnega natečaja se vsako leto udeleži okrog 70 umetnikov iz Furlanije-Juljske krajine, Slovenije in Koroške. Ta prireditev nudi torej tudi priložnost za srečanje med ustvarjalci sosednjih pokrajin pa tudi za boljše poznavanje Nadiških dolin in njihove krajinske podobe. Oddana dela bo ocenila posebna žirija, ki jo sestavljajo likovni kritiki, umetniki in časnikarji. Izbrala bo tri slike za odkupne nagrade v višini 1.000.000, 750.000 in 500.000 lir. Udeleženci natečaja morajo svoje slike uokviriti, na hrbtno stran pa napisati priimek in ime, naslov avtorja ter naslov in ceno dela.

Nagrajevanje najboljših izdelkov bo 26. junija, ko bodo v Beneški galeriji odprli tudi skupinsko razstavo del, ki bo trajala do 10. julija. Vse podrobnejše informacije v zvezi z natečajem vam lahko nudijo v galeriji, ki odgovarja na telefonsko številko 0432/727332.

* * *

Uredništvo in uprava Novega lista se pridružujeta čestitkam ob poroki Cile Kralj iz Slivnice in Nika Pertota iz Nabrežine. Nevesta in ženina sta znana športna in kulturna delavca.

TELEVIZIJA SLOVENIJA - PRVI PROGRAM

bo predvajala v nedeljo, 30.5.1993 ob 21.30

40' DOKUMENTARNI FILM

»MAŠA ZA LOJZETA BRATUŽA«

ki so ga pripravili:

Scenaristka: Dorica Makuc
Režiser: Marjan Franković
Filmski snemalec: Bojan Kastelic
Montažerka: Andreja Praprotnik
Tonski snemalec: Boris Lunaček
Glasbeni opremljevalec: Anton Natek

K realizaciji dokumentarnega filma o Lojzetu Bratužu je finančno pripomogel Svet slovenskih organizacij.

Uredništvo dokumentarnega programa TV Slovenije se zahvaljuje vsem goriškim Slovencem in organizacijam, ki so sodelovale pri pripravi za uresničitev projekta.

Nova »Mladika«

Slovenska prosveta iz Trsta je pred nedavnim izdala zadnjo številko mesečnika Mladika. Glavni urednik revije, ki obravnava različna področja, od literarnega do političnega in aktualnega dogajanja v zamejstvu in zdomstvu, je Marij Maver. Uvodni članek je izrazito politične vsebine, saj obravnava bližnje upravne volitve. Pisec članka izraža upanje, da bodo na njih prevladali narodnostni interesi nad ideološkimi.

V najnovejši Mladiki je tudi nekaj spominskih člankov: za goriško pesnico Ljubko Šorli, ki je umrla konec letošnjega aprila, za pokojnega Vinca Brumna, pedagoga in filozofa ter strokovnega pisatelja, ki je živel v Buenos Airesu, pa še za sestro Lidijo Marijo Krek z Mirna in zgodovinarja Jožeta Felicijana.

Janko Jež je za to številko Mladike prispeval zapis z naslovom: »Ta dolg še ni poravnal«, v katerem je med drugim delni seznam in izračun gmotne škode, ki jo je fašizem prizadel našemu narodu. Med avtorji literarnih prispevkov naj omenimo Andreja Arka in Vladimirja Kosa. Poseben članek je posvečen prof. Martinu Jevnikarju ob 80-letnici.

Za konec velja še omeniti mladinsko prilogo revije, ki se imenuje Rast. Priloga postaja vedno bogatejša in vedno bolj podobna čisto samostojnemu listu.

Bogat kulturni večer v francoski prestolnici

Na sliki: Celso Macor, Evgen Bavčar, ravnatelj Italijanskega kulturnega inštituta v Parizu Paolo Fabbri in Aleksij Pregarc pred sedežem inštituta

Kot smo se poročali, je Italijanski kulturni inštitut v Parizu priredil 17. maja seminar z naslovom: »Komunikativnost poezije«, na katerem so predstavili tri literarne ustvarjalce iz naše dežele: Aleksija Pregarca, furlanskega književnika Celsa Macorja in pokojnega graškega pesnika Biagia Marina. Pobudo za to srečanje je dal prof. Evgen Bavčar, znani kulturnik, ki si v francoski prestolnici že dolgo let prizadeva za uveljavitev slovenske kulture. Referat »Ena zemlja in trije

avtorji« pa je za to priložnost napisal pesnik Gerald Parks. Večer je zelo lepo uspel in udeleženci so pokazali veliko zanimanja za goste. Pregarčeve pesmi so brali tudi slovenščini Macorjeve pa v furlanščini, seveda poleg italijanskega in francoskega prevoda.

Aleksij Pregarc je imel nato nastop v Društvu pariških Slovencev, kjer je med drugim našim rojakom predstavil svojo zadnjo pesniško zbirko Samohodec ter jim prebral nekaj odlomkov iz svoje najnovejše odrske lepljenke o škofu A.M. Slomšku Božji vitez na slovenski zemlji, ki si jo bomo lahko kmalu ogledali tudi na naših odrih.

* * *

Filmski večer v DSI

Gost Društva slovenskih izobražencev je bil v ponedeljek, 24. t.m., Aljoša Žerjal, ki je občinstvu predstavil štiri svoje najnovejše filme. Prvi je bil posvečen umetniku Lojzetu Spacalu, drugi Gianniju Brumattiju, tretji Sergiu Stocci, četrti pa je bil dokumentarec o Tibetu. Občinstvu je z zanimanjem sledilo filmom in je Žerjalu ob koncu postavilo nekaj vprašanj.

Ljubzenska pisma slikarja Joosa rojstnemu mestu Gorici

Na goriškem gradu so pred dnevi odprli prvo večjo likovno razstavo za to leto v Gorici. Razstava nosi naslov: »Ljubzenska pisma mojemu mestu« in predstavlja po desetih letih spet goriškega rojaka slikarja in časnika Roberta Joosa. Joos se je rodil 1926 leta v Gorici, od koder je zaradi življenjskih razmer odšel v Benetke že pred več kot tridesetimi leti. Sedaj živi v San Donà di Piave, njegovo delo pa je vezano na Benetke, kjer je zelo poznan slikar. Za razstavo na goriškem gradu je Roberto Joos pripravil 34 velikih platen, največ olj, ki s svojimi velikimi dimenzijami na prvi pogled presenetijo naključnega obiskovalca. Roberto Joos uporablja zelo žive barve in morda to koga moti, drugače pa zanj lahko rečemo, da spada v svet figurative, ker se na njegovih platnih sicer zaznava abstraktnost in tudi poznavanje abstraktnega ekspresionizma mu ni tuje, a ta svet ne prevladuje nad običajno ženskiimi liki. Zakaj naslov »Ljubzenska pisma mojemu mestu?« vzemo šele in zelo bogatega kataloga, ki ga je izdala Goriška hranilnica, katera je tudi omogočila razstavo na goriškem gradu. Slikar Joos se namreč rad vrača v Gorico, kjer je bil gimnazijec in licealec skupaj z Giannijem Bisiachom in Enzom Bearzotom, ki sta tudi zapustila mesto in uspela v svetu. Joos se v katalogu s poetičnimi utrinki, ki jih imenuje pisma, spominja svojih mladostnih let v Gorici, kjer je bil zelo poznan, saj je bil med ustanovitelji Teatra Giovani in med glavnimi kulturnimi udeleženci svojega časa. Platna samo dopolnjujejo njegova pisma in obratno. Morda so tako platna in pisma malce preveč solzavo navdihnjena, kot se rado zgodi, ko nekdo iz velike daljave idealizira svoj rojstni kraj in svojo minulo mladost. (JP)

Tri knjige o pomembnih vprašanjih za manjšino

Na sliki (z leve): B. Brezigar, R. Dolhar in I. Jevnikar med tiskovno konferenco v Časnikarskem krožku (foto S. Ferrari)

V časnikarskem krožku v Trstu je bila v torek, 25. t.m., tiskovna konferenca, na kateri so člani Slovenske skupnosti in Krožka za kulturna in družbena vprašanja Virgil Šček predstavili tri pomembne knjige, ki jih je krožek izdal pred nekaj meseci. Prva ima naslov Statuti krajevnih uprav in slovenska manjšina, druga Deželni zakon št. 52/1991: Urbanistični zakon, tretja pa Zakon o Krasu. Publikacije so dvojezične.

Prisotne je pozdravil predsednik krožka Rafko Dolhar, ki je predvsem ugotovil, da so podobni priročniki izredno koristni in potrebni. Gradivo za vse tri knjige je zbral in uredil Bojan Brezigar, ki je na srečanju povedal nekaj besed o vsebini treh publikacij. Ob koncu je spregovoril še deželni svetovalec Slovenske skupnosti Ivo Jevnikar. Dejal je, da so knjižice krožka Virgil Šček tesno povezane z delovanjem in prizadevanji Slovenske skupnosti.

Seja Slovenske prosvete in priprave na občni zbor SSO

V torek, 1. junija, bo redna mesečna seja Slovenske prosvete v Trstu. Pred počitnicami bodo odborniki pregledali delo, ki jih še čaka pred polletnim premorom. Začrtali bodo program Primorskih dnevnov na Koroškem, ki je že v pripravi, pregledali program Drage in Drage mladih ter drugih prireditev in pobud. Tako nameravajo v prvi polovici julija prirediti na Repentabru krstno predstavo lepljenke o škofu A.M. Slomšku kot spomin na tradicijo taborov na Repentabru. Lepljenko je napisal in igralci naštudiral režiser Aleksij Pregarc.

Pogovorili se bodo tudi o zadnjih pobudah na osrednjem sedežu v juniju, preden se začne obnovevna dela.

Na seji bo govor tudi o pripravi na napovedani občni zbor Sveta slovenskih organizacij. Določili bodo tri delegate in dali pobudo včlanjenim društvom, da predlagajo po enega delegata, ki ga imajo pravico imenovati preko Slovenske prosvete kot krove organizacije. Občni zbor SSO je napovedan za konec junija.

Zaradi važnih točk dnevnega reda vodstvo SP računa na udeležbo na seji.

Ustanovitev mešanega podjetja BOFROST Slovenija

Dne 14.5.1993 je bila podpisana pogodba o ustanovitvi mešanega podjetja BOFROST Slovenija s sedežem v Ptuj. Od strani BOFROST Italija (sedež San Vito al Tagliamento) je pogodbo podpisal predsednik družbe g. Edoardo Roncadin. Od strani ZLATE GOSKE, d.o.o. Ptuj pa g. Dušan Grdiša.

BOFROST je v Zahodni Evropi dosegel izredno pomembne uspehe s prodajo in distribucijo pripravljenih zamrznjenih hrane po sistemu direktnega marketinga »od vrat do vrat«. Testiranja tovrstnih proizvodov v Sloveniji so bila izredno zadovoljiva. Zato so se sporazumeli za oblikovanje nove mešane firme v Ptuj. S tem se razširja nov način poslovanja in marketinga tudi v Sloveniji. Istočasno so dane možnosti izvoza slovenskih, zlasti prehrabnih izdelkov, v Italijo in preko BOFROSTA tudi v številne druge evropske države.

Organizacijski pristop obeh partnerjev je bil na ustreznem strokovnem nivoju. Promocija svečanega podpisovanja je potekala v prisotnosti predsednika Izvršnega sveta Skupščine občine Ptuj, predsednika Obrtnega združenja in številnih drugih strokovnjakov. Ob tej priliki so že uvodoma poudarili izredno pomembno začetno vlogo, ki jo je dalo marketinško podjetje DEGA, d.o.o., Nova Gorica, katerega zamisli so se realizirale v celoti.

dr. Gabrijel Devetak

Posvet predstavnikov deželnih posojilnic na Dunaju

V dneh 14., 15. in 16. maja je bilo na Dunaju srečanje med predstavniki kmečkih in obrtnih hranilnic in posojilnic iz naše dežele in zastopniki posojilnic iz Nemčije in Avstrije. Posvet je bil v glavnem posvečen novim predpisom ES o bančništvu in o vlogi hranilnic kot krajevnih vzajemnostnih zadrug kreditnih ustanov v novi stvarnosti, ki nastaja v gospodarstvu na tem področju. Svoje poglede so zbranim upraviteljem, med katerimi so bili tudi zelo številni zastopniki slovenskih hranilnic, podali predsednik Deželne zveze posojilnic F. Verzegnassi, predsednik Vsedržavne zveze hranilnic in posojilnic. A. Azzi, o izkušnjah v Nemčiji je govoril zastopnik nemških hranilnic J. Lehmann, o avstrijskih zadrugah denarnih zavodov pa je poročal predsednik Avstrijske zveze posojilnic R. Bzoch. O izbiri in usmeritvah hranilnic v luči nove stvarnosti je predaval prof. bančne tehnike na katoliški univerzi v Milanu F. Cesarini, prof. C. Scena z iste univerze je prikazala na osnovi zbra-

nih podatkov krepitev posojilništva v naši deželi.

V razpravi, v katero so posegli zastopniki skoraj vseh deželnih hranilnic, je prišlo do izraza več vprašanj, v glavnem pa se je razglabljalo o naslednji problematiki: ali bodo hranilnice in posojilnice s svojo sedanjo strukturo kot krajevne ustanove vzdržale konkurenco velikih zavodov in ali bi bilo zanje primernejše, ko bi se združile v večje, učinkovitejše in donosnejše enote, ki pa bi kljub vsemu ohranile namen, s katerim so bile pred več kot sto leti ustanovljene. Čas, ki prihaja, bo pokazal, kaj je primernejše: veliki v evropskem merilu, majhni, a povezani in ukoreninjeni v krajevni gospodarski danosti in vsakdanji stvarnosti.

(s + r)

* * *

V Mačkoljah je bila v nedeljo, 23. t.m., pomembna svečanost ob 50-letnici požiga vasi. Slovesnost je organiziralo domače društvo Primorsko, priložnostni govor pa je imel Stojan Spetič. Pela sta društveni zbor in TPPZ Pinko Tomažič, nastopil pa je še Pihalni orkester Breg.

Po razburjenju, ki ga je v javnosti povzročil odlok o priključitvi učiteljskega Simona Gregorčiča liceju Primož Trubar v Gorici so slovenske organizacije SKGZ, Sindikat slovenske šole, SSO in Svetovni slovenski kongres organizirale za ponedeljek, 31. maja, javno tribuno z naslovom

Slovensko šolstvo na Goriškem pred važnimi vprašanji

Srečanje bo v dvorani goriškega pokrajinskega sveta, pričelo pa se bo ob 18. uri. Organizatorji vabijo vse šolnike, dijakke, starše, politike in vse, ki jim je pri srcu bodočnost slovenske skupnosti na Goriškem, naj se vabilu odzovejo v čim večjem številu.

Na pobudo mladih pri Ssk Srečanje s predstavnikom katalonske stranke

V petek, 21. maja, se je delegacija Mladinske sekcije Slovenske skupnosti, ki sta jo sestavljala Peter Rustja in Franko Guštin, sestala v Portorožu z odgovornim za mednarodne odnose pri mladinski sekciji najmočnejše katalonske stranke Convergencia y Unió Antonijem Biarnesom.

Tudi v Kataloniji se pripravljajo na volitve, ki bodo po vsej verjetnosti močno vplivale na bodočo politična razmerja v Španiji. Katalonski sogovornik je poudaril pomembnost samostojnega političnega zastopstva. To se najboljšje odraža v volilnih uspehih katalonskih strank, ki tako na upravnem področju lahko zastopajo interese katalonske skupnosti. Člani MS-Ssk so predstavili najnovejšo pobudo Ssk na področju zastopstva slovenske manjšine v izvoljenih telesih in priprave na bodoče volitve. Mladi Katalonec je podprl prizadevanja Ssk za zajamčeno zastopstvo in zaželel edini slovenski stranki v Italiji uspeh na bodočih volilnih preizkušnjah.

* * *

V petek, 28. t.m., bo v Katoliški knjigarni v Gorici na sporedu predstavitev knjige Igorja Škamperlata z naslovom *Sneg na zlati veji*. Delo je izšlo pri Založništvu tržaškega tiska lanske leto in je pred kratkim dobilo v Trstu literarno nagrado »Vstajenje«. Knjigo bo predstavil Dušan Jelinčič, na srečanju pa bo prisoten tudi sam avtor.

Janko Jež

Giani Stuparich

(13) Ob stoletnici njegovega rojstva (1891-1991)

I. VOJNA ZA NEODVISNOST

Za zedinjenje se je Italija morala trdo spoprijeti z avstrijsko vojsko. To dokazujejo obe vojni za neodvisnost. Lombardo-beneški revolucionarji so v svoji borbi za osvoboditev izpod avstrijskega jarma zaprosili Carla Alberta za pomoč. Ko je Avstrija za to izvedela, je začela z vojnimi akcijami proti Piemontu. Temu so se pridružili papež Pij XI., neapeljski kralj Ferdinand II. in toskanski vojvoda Leopold II. Njihova pomoč je bila skromna, kar dokazuje, da so jih domači albertisti v to prisilili. Carlo Alberto je kljub začetnim uspehom ob južnem bregu Gardskega jezera moral zaradi neuspelega upora v Veroni začeti z umikom pod pritiskom premočne armade maršala Radeckega. Uspehi piemontske vojske pri Peschieri in Goitu ter izjave mnogih severno-italijanskih mest, da se pridružujejo Carlo Albertovemu kraljestvu, so navdušili piemontsko vojsko, da je predčasno pozdravila Carla Alberta kot osvoboditelja in kralja Italije. Maršal Radecky je nadaljeval s svojo bliskovito protiofenzivo in zavzel Vicenzo, Padovo, Treviso in Palmanovo ter nato pri Custozzi (Aškerc, Mejnik!) prisilil Carla Alberta h končnemu umiku in premirju v Vigevanu dne 9. avgusta 1848. Piemont so tedaj pustili na cedilu vsi zavezniki. Avstrija je spet zavladala v vsej Lombardiji. Zaman je Carlo Alberto pričakoval priložnost, da bi na kakšnem do tedaj običajnem vladarskem shodu ugodno poravnal spor z Avstrijo. S slabo opremljeno vojsko je zato spet prekorajčil lombardsko mejo, toda pri Novari ga je leta 1849 spet premagal Radecky. Moral se je odpovedati prestolu. Nasledil ga je sin Viktor Emanuel II., ki je sklenil ugoden mir z Avstrijo. Plačati je moral vojno odškodnino in se obvezati, da ne bo več podpiral upornikov na avstrijskem interesnem območju v Italiji. Piemont pa je ohranil svobodoljubno ustavo in

trobojnico, s katero je leto prej bil začel prvo vojno za neodvisnost, ki pa se je zanj slabo končala.

Cavour se je zavedal, da ne bo kos Avstriji brez pomoči Francije in Anglije. Viktor Emanuel II. si je to pomoč zagotovil, zlasti ko se je v letih 1853-56 udeležil krimske vojne proti Rusiji. Pri tem pa se je spet uštel. Računal je, da se bo Avstrija znašla na ruski strani in da bo Piemont po zmagi Francozov in Angležev proti Rusiji in Avstriji brez prevelikih žrtev prišel do posesti Lombardije. Rusijo so zahodni zavezniki sicer izrinili iz Balkana, Avstrija pa je ostala trdno zasidrana v severni Italiji.

II. VOJNA ZA NEODVISNOST

Cavour se je tedaj prepričal, da brez tesne naslonitve in pomoči Francije ne bo mogel uspeti pri načrtih Piemonta za osvoboditev severne Italije. Prišlo je leto 1858 do sestanka med Cavourjem in Napoleonom III. v toplicah v francoskem delu Švice. Piemont je uredil mejni spor s Francijo, zato pa se je ta obvezala, da bo pomagala Piemontu pri zedinjevanju Italije. Piemont je na tem tajnem sestanku vrnil Franciji Nico z vso obalo do italijanskih zahodnih Alp in Savojo. Ko je Avstrija za to izvedla, je napovedala vojno Piemontu v prepričanju, da se Francija ne bo udeležila spopada. Pa ni bilo tako. Francoske in piemontske čete so slavile zmago pri Magenti in Solferinu. Do premirja je prišlo v kraju Villafranca. Avstriji so se pogajali samo s Francozi, kajti ti so bili zanje zmagovalci, ne pa Piemont. Avstrija je zato prepustila Lombardijo Franciji, ta pa jo je s posebnim sporazumom odstopila Piemontu. Avstrija naj bi vladarjem Parme, Modene in Toskane vrnila vse pravice. Vse italijanske države pa naj bi se združile v nekakšno konfederacijo pod častnim papeževim predsedstvom, ki bi medtem v svoji državi uvedel demokratično. Francija in Avstrija sta premirje še isto leto 1859 spremenili v mirovno pogodbo v Zürichu. Piemont je dobil Lombardijo, Francija je dobila Nico in Savojo. Vojvodstva Parma, Modena in Toskana naj se z ljudskim glasovanjem opredelijo za svojo pripadnost. Po ljudskem glasovanju, ki je bilo mar-

Uspel majski koncert v Štandrežu

V župni cerkvi v Štandrežu se je v nedeljo, 23. maja, zbralo veliko število poslušalcev, ki so z zanimanjem poslušali koncert cerkvenih pesmi v organizaciji Združenja cerkvenih pevskih zborov iz Gorice. Nastopilo je devet pevskih sestojev, ki so bili vsi, razen enega, z Goriškega. Vsak zbor je zapel po tri pesmi. Po vrstnem redu so nastopili: Mešani pevski zbor Štandrež (vodi Tiziana Zavadlav), Moški pevski zbor Štmaver (Gabrijel Devetak), Dekliški zbor Alenka (Anka Černic) Moška pevska skupina Akord (Mirko Spazzapan), Mešani pevski zbor Rupa-Peč (Zdravko Klanjšček), Mešani pevski zbor Lojze Bratuž (Stanko Jeričijo), Moški pevski zbor Mirko Filej (Zdravko Klanjšček), Dekliški zbor Devin (Herman Antonič) in Mešani pevski zbor Podgora (Mirko Spazzapan).

Uvodno misel je pred začetkom koncerta podal domači župnik Jože Žorž, ki je opozoril na na-

vezanost našega človeka na cerkveno petje, ki je že od nekdaj važen sestavni del liturgije. Petje naj bi človeka pri maši močno povežalo in zbližalo z Bogom.

Raven celotnega koncerta je bila zelo zadovoljiva. Število zborov, ki so nastopili, priča, da na Goriškem zborovska kriza ni tako občutena. Veča se tudi število mladih, ki se odločajo za študij solopetja. Pevske skupine so v svoj nedeljski repertoar vključile pesmi, ki spremljajo celotno obdobje cerkvenega leta, prevladovale pa so Marijine pesmi. Župna cerkev v Štandrežu je zaradi svoje pestrosti nedvomno zelo primerna za take pobude. V bodočnosti bi revijo morda lahko razširili tudi na zборе, ki gojijo cerkveno petje in ki delujejo na Tržaškem in v videmski pokrajini.

A.L.

Čudna opreznost...

(Kučan, fojbe in slovenska manjšina)

Milanski dnevnik *Il Giornale*, znan po svoji v bistvu protislovenski politiki, je v sobotni številki objavil daljši intervju (na skoraj celi strani) s slovenskim predsednikom Milanom Kučanom. Podurednik Livio Caputo ga v glavnem sprašuje o zadevi v zvezi z Osimom in njegovo predelavo, Italijani v Istri, njih lastnino in problem vračanja iste, vprašanje fojb itd. Intervju je torej uglasen na določeno temo in odgovori se seveda nanašajo na zastavljena vprašanja.

Vendar pa se zdi le čudno, da predsednik republike Slovenije ni našel v svojih odgovorih na vprašanja (ki zadevajo tudi splošne odnose z Italijo in Slovenije z Evropo) niti vrstice, da bi izpostavil še nerešena vprašanja slovenske narodne manjšine v Italiji. Le neke zamegleno omenja, da ima tudi Slovenija svoje zahteve (ne

pove katerih). In prav gotovo bi lahko tu našel vrsto problemov, ki so na dnevnem redu vseh pogovorih predstavnikov republike Slovenije z manjšinskimi predstavništvami...

Pa še to: na koncu pogovora pridejo na vrsto fojbe. Boleča stvarnost, ki jo zelo instrumentalizira zlasti nacionalistična desnica v Italiji. Ob tem zaključuje Milan Kučan dobesedno: »Mi Slovenci smo pripravljeni opravičiti se za krivde, povzročene po Slovincih.« Pa krivde italijanskega fašizma, kdo se bo zanje opravičil?

a.b.

* * *

Jezik na meji

Odbornišтво za šolstvo in kulturo občine Devin-Nabrežina priredi v soboto, 29. maja, v centru Štrekelj v Sesljanu (hišna št. 13) srečanje, na katerem bodo predstavili videokaseto z naslovom *Jezik na meji*, ki jo je občina izdala s finančnim prispevkom Komisije Evropske gospodarske skupnosti. Srečanje se bo pričelo ob 9. uri. Govorili bodo odbornica za šolstvo in kulturo Vera Tuta Ban, podpredsednik Evropskega urada za manj razširjene jezike Bojan Brezigar, videokaseto pa bosta predstavila režiser Samo Miklavc in Pavel Štrajn, ki je avtor besedila. Udeleženci si bodo nato ogledali film.

Ob 11. uri pa se bo pričela okrogla miza z naslovom *Jezik šole in jezik okolja*. Govorili bodo izvedenci Silvo Fatur iz Kopra, Avgustin Mal-le iz Koroške ter Majda Kaučič — Baša in Stanka Čuk s Tržaškega.

SLOVENSKA SKUPNOST

prireja

SLOVENSKI SHOD NA BORZNEM TRGU V TRSTU

v petek, 28. maja, ob 18. uri

Govorili bodo nosilca kandidatnih list Ssk za deželni svet Ivo Jevnikar in za tržaški pokrajinski svet Ivan Peterlin, tržaški pokrajinski tajnik Ssk Martin Breclj in drugi kandidati.

Igral bo znani **ANSAMBEL KRT**

PRIDI TUDI TI!

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

ca 1860, so se Toskana, Modena in Parma izrekle za sedinjenje s Piemontom. Viktor Emanuel II. je tri dežele skupaj s severnim delom papeževe države s središčem v Bologni združil v novo pokrajino Emilijo.

PRIKLJUČITEV SREDNJE IN JUŽNE ITALIJE

Istočasno kot zedinjenje srednje Italije pod savojsko dinastijo je Cavour v največji tajnosti, vendar v soglasju z Anglijo in Francijo, pripravljati tudi načrt za zasedbo južne Italije in Sicilije. Izvedbo je takoj v največji tajnosti zaupal Garibaldi. Francija je Cavourju prepovedala le zasedbo Rima, ki naj ostane papežu kot suverenemu vladarju. Ko so se leta 1860 na Siciliji uprli proti neapeljskemu kralju Francu II., je Garibaldi nastopil. Odplul je iz Genoe s 1072 prostovoljci na dveh ladjah. Med vožnjo proti Siciliji je izvedel, da je neapeljska burbonska mornarica krenila vsa na vzhod, zato je Garibaldi sklenil, da se bo izkrkal v Marsali. Burbonska mornarica se je takoj vrnila in začela obstreljevati Garibaldince. Tedaj je nastopila angleška mornarica in Garibaldi zelo pomagala s tem, da je neapeljskim ladjam prepovedala bombardirati njegovo vojsko, ki je že krenila proti Palermu.

Vsa Evropa je tedaj nastopila proti Piemontu. Zato sta Viktor Emanuel II. in Cavour nehala javno podpirati Garibaldija. Kralj je temu javno sporočil, naj ne prestopi mesinske ožine. Garibaldi je razumel prepoved po svoje (verjetno je tudi to spadalo v njegov tajni sporazum s Cavourjem): »Dovolite, Veličanstvo, da Vas tokrat ne ubogam«. Prekoračil je ožino in zmagovito prehodil razdaljo do Teana, kjer se je srečal s piemontsko vojsko, ki je medtem že zasedla večji del papeževe države, razen Rima in okolice, kjer je nalezla na Francoze, ki so varovali ostanek papeževe države.

Leta 1861 se je v Rimu sestal piemontski parlament. Zasedanja so se udeležili albertistično usmerjeni zastopniki srednje in južne Italije. Parlament je oklical Viktorja Emanuela II. za kralja Italije. Francija je leta 1864 sklenila s kraljevino Italijo posebno pogodbo, s katero se je ta odpovedala Rimu in pre-

stavila prestolnico iz Turina v Firence. Rim je Italija zasedla šele 20. septembra 1870 po avstro-pruski vojni.

AVSTRO-PRUSKA VOJNA

Do vojne med Avstrijo in Prusko leta 1866 je prišlo zaradi spora o nasledstvu nekaterih mejnih danskih dežel. Pruska si je najprej zagotovila nevtralnost Rusije in Francije ter zavezništvo Italije ter nato z izzivalno zasedbo dela spornega ozemlja na Danskem (Holstein) sprožila vojno z Avstrijo. Ta je bila po koncu Svetega rimskega cesarstva nemške narodnosti še dalje povezana s Prusko v vsenemški zvezi z zborom v Frankfurtu. Takoj je zaprosila za pomoč zveznih dežel proti Pruski, ki je zvezo razpustila. Pruska je bliskovito zasedla del vsenemške zveze ter pri Sadovi na Češkem po krvavi bitki premagala Avstrijo. Ta je imela več sreče proti Italiji, katero je premagala na kopnem pri Custozzi, na morju pa pri Visu, kjer je avstrijski admiral Tegetthoff premagal brodovje admirala Persana.

Avstrija je sklenila mir v Pragi. Odpovedala se je spornemu ozemlju na Danskem v prusko korist, izstopila iz vsenemške zveze in jo prepustila na milost in nemilost Pruski. Z Italijo pa je Avstrija sklenila istega leta 1866 mir na Dunaju. Čeprav je bila Italija proti Avstriji poražena, in sicer tako na kopnem kot na morju, je zaradi odločilne zmage svoje pruske zaveznice dobila deželo Veneto in s tem Beneško Slovenijo. Avstrija je bila tako dokončno izrinjena iz Nemčije in Italije.

S tem je bil v Italiji uresničen albertistični načrt o nastanku zedinjene Italije pod savojskim vodstvom. Toda nova mlada kraljevina je medtem temeljito pregledala svoje načrte. Ni se ravnala po Mazzinijevem nasvetu, naj se ustavi na Soči, do koder sega italijanska govorica, onstran Soče pa Italija zato nima nobene pravice. Italija je torej že leta 1866 zasedla najzahodnejši del slovenskega ozemlja. Na osnovi dunajske mirovne pogodbe pa bi se prizadeto ljudstvo moralo šele s plebiscitom izreči, ali želi ostati pod Avstrijo ali pa pripasti Italiji.

(dalje)